

ЗНАЧЕННЯ АРТИСТИЧНОСТІ У ФОРМУВАННІ ІМІДЖУ ВИКОНАВЦЯ-ВОКАЛІСТА

THE IMPORTANCE OF ARTISTRY IN THE FORMATION OF THE IMAGE OF THE VOCALIST

У статті йдеться про проблематику та актуальність значення артистичності у формуванні іміджу виконавця-вокаліста в процесі створення сценічного образу. Автором визначено чинники, що впливають на успішність утілення виконавця-вокаліста сценічного образу під час виконання вокального твору. Розглянуто сутність поняття «артистизм» та складники артистичності естрадного співака. Визначено завдання розвитку артистичності у формуванні іміджу як професійної якості виконавця-вокаліста в умовах університетської освіти, а також його значення у вокально-сценічній діяльності та професійному розвитку особистості. Зазначено психолого-педагогічні умови ефективного вдосконалення виконавського артистизму виконавця-вокаліста у процесі формування іміджу та підготовки до вокально-фахової діяльності. Проаналізовано наукові праці, присвячені проблематиці іміджу та виконавського артистизму. На підставі узагальнення науково-літературних джерел зазначено, що здатність до виконавського артистизму співака утворюється завдяки злиттю художньо-духовних та психофізичних властивостей особистості, єдності конкретно-почуттєвого й абстрактно-ідеалізованого, емоційного й інтелектуального, інтуїтивного й дискурсивного, спонтанного й логічного, узагальнено-цілісного й фрагментарно-динамічного, об'єктивно-змістового й суб'єктивно-інтерпретаційного складників, які реалізуються у процесі пізнання та переінтонування авторсько-художнього творення, озвучення музичного образу з наданням йому нового виміру, породженого осягненням творчих ідей автора виконавцем як творчою індивідуальністю. Зазначимо, що формування означених компетентностей неможливе без такої фахово необхідної якості виконавця-вокаліста, як харизма. Харизма – один зі складників артистизму, який сприяє успішній реалізації у вокально-сценічній діяльності вокаліста. Уміння і навички набуваються студентами на заняттях із сольного співу, акторської майстерності та сценічної мови.

Обґрунтовано чинники успішного розвитку артистичності виконавця-вокаліста, здатність долати сценічні бар'єри, що позитивно впливає на імідж артиста у цілому.

Ключові слова: артистизм, вокально-виконавський артистизм, сценічний імідж,

сценічний образ, шоу-бізнес, естрадний виконавець, харизма.

The article refers to perspectives and relevance of the importance of artistry in the formation of the image of the vocalist in the process of creating a stage persona. The author has determined factors which influence the success of the embodiment of the stage image by the vocalist while performing a musical composition. The essence of the concept artistry and the components of artistry of the pop singer have been considered. The task of developing artistry in the formation of the image of the vocalist in the conditions of university education has been defined as well as its importance in vocal and stage activity and professional development of personality. Psychological and pedagogical conditions of an effective improvement of performing artistry of the vocalist in the process of formation of the image and preparation for vocal and professional activity have been indicated. Academic works dedicated to the perspectives of the image and performing artistry have been analyzed. On the basis of generalization of scientific and literary sources it is pointed out that the potential for performing artistry of the singer is formed by the fusion of the artistic, spiritual and psychophysical qualities of the personality, unity of specifically sensual and abstractedly idealized, emotional and intellectual, intuitive and discursive, spontaneous and logical, generalized, holistic and fragmentary dynamic, objectively meaningful and subjectively interpretative components which are realized in the process of cognition and reintroduction of the artistic creation, voice acting with the provision of its new dimension created by the comprehension of the creative ideas of the author by the performer as a creative personality. It should be noted that the formation of the identified competencies is not possible without such a professionally needed quality of the vocalist as charisma. Charisma is one of the components of artistry which promotes successful realization in vocal and stage activity of the vocalist. Skills are acquired by students at solo singing lessons, acting lessons and stage language lessons. Factors of the successful development of artistry of the vocalist, ability to overcome stage barriers that positively influence the image of the performer in general have been substantiated.

Key words: artistry, vocally performing artistry, stage image, stage persona, show business, pop singer, charisma.

УДК 78.071:784-029:7]:17.022.1(045)
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/23-2.22>

Сухолова М.А.,
асистент кафедри музичного мистецтва
Мукачівського державного університету

Постановка проблеми в загальному вигляді.

Сучасні тенденції розвитку культури й освіти світового суспільства посилили вимоги соціуму до індивідуальності особистості, здатної до творчої самореалізації, досягнення найвищого рівня майстерності, фахового артистизму та створення конкурентоспроможного іміджу виконавця-вокаліста.

Удосконалення артистизму у формуванні іміджу виконавця-вокаліста є важливим питанням

і в галузі вокально-сценічної діяльності: підготовка вокаліста до власного виконавства, співочої творчості є важливим складником його вокально-сценічної діяльності; висока виконавська майстерність стає запорукою якісного втілення художньо-образної змістовності вокальних творів, а здатність фахівця до успішної концертно-виконавської діяльності дає поштовх його натхненню, стимулює цілеспрямоване й усебічне фахове

самовдосконалення. Саме підготовка майбутніх співаків до вокально-сценічної діяльності є важливим і малодослідженим аспектом фахового навчання студентів вищих мистецьких навчальних закладів. Вона (підготовка) має бути спрямована на формування у майбутнього виконавця-вокаліста вокально-сценічної компетентності, одним зі складників якої є здатність до сценічного перевтілення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблему впливу артистичності в формуванні іміджу виконавця-вокаліста не було достатньо досліджено. Але деякі науковці все ж таки звертали свою увагу на значення та вплив артистичності на формування іміджу виконавця-вокаліста. Їм присвячено праці Ю. Цагареллі, Н. Дрожжиної, О. Єрошенко, Н. Гребенюк, Д. Бабич, О. Оганезова-Григоренко, О. Кліп, М. Попкова, К. Лінклейтера, С. Рігга та ін. У них порушено окремі питання реалізації творчого потенціалу й розкриття різнобічних здібностей студентів-вокалістів у навчально-виховному та вокально-сценічному процесі. Однак роль творчого перевтілення і створення сценічного образу виконавцем-вокалістом висвітлено недостатньо.

Сучасне вокальне мистецтво як складова частина шоу-бізнесу має широкий спектр у науково-мистецькій проблематиці досліджень. Так, О.С. Хлистун досліджує режисерські стратегії української пісенної естради. Вокальне мистецтво естради в культурологічному поступі досліджує Т.В. Самая. На складники пісенної творчості естрадного співака, зокрема на проблему артистизму, звертає увагу В.М. Откидач. Методичні підходи до викладання естрадного співу досліджували В.А. Бокоч, Л.І. Кузьменко-Присяжна та Л.В. Остапенко. Необхідно також звернути увагу на роботи теоретиків і практиків із проблем режисури сучасної естради й шоу-бізнесу, а саме на науковий доробок М.М. Поплавського, В.П. Зайцева, В.В. Вовкуна та ін.

Формування іміджу вивчали такі дослідники, як Г.Г. Почепцов, В.М. Шепель, А.Ю. Панасюк та ін., проте в науковій літературі існує мало розробок щодо використання PR-технологій у сфері культури й естради зокрема. І зовсім бракує праць, у яких аналізується імідж зірок української естради. Усе це зумовлює актуальність дослідження значення артистизму у формуванні іміджу виконавця-вокаліста.

Окремі аспекти феномену харизми та сутність цього поняття висвітлено в мистецтвознавчих і публіцистичних працях Р. Біля, Г. Кондакова, Е. Лея, К. Станіславського, К. Титова, М. Тофтула та ін.

У найбільш загальному вигляді під артистизмом науковці розуміють загальну властивість людини внутрішнє перестроюватися, приймаючи

на себе різні соціальні ролі й функції, вступаючи у різні типи відношень [1, с. 86].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на те що проблема підготовки виконавця-вокаліста є досить популярною як у плані професійної мистецької освіти, так і в плані розвитку вітчизняного шоу-бізнесу, питання артистизму вокаліста здебільшого залишається поза увагою теоретиків і практиків мистецтвознавчої галузі. Окрім особистих творчих даних, зокрема голосу, артистизму, харизми, виконавець повинен відповідати смакам певної глядацької аудиторії і здобути певний сегмент ринку шоу-бізнесу. Зазвичай ця проблема має ситуативний характер вирішення і не передбачає системної роботи в контексті професійної підготовки сучасного вокаліста.

Мета статті. **Мета статті** – проаналізувати значення артистичності у формуванні іміджу виконавця-вокаліста.

Виклад основного матеріалу. В.М. Шепель у праці «Іміджелогія: секрети особистого шарму» визначає імідж як індивідуальний вигляд, який створюється засобами масової інформації, соціальною групою або власними зусиллями особистості з метою привернення до себе уваги [5, с. 235]. У Вікіпедії вказується на психологічний вплив, який здійснюється в процесі формуванні іміджу, описується інструментарій, а також конкретніше визначається мета іміджу (від англ. image – «образ», «зображення», «відображення»), штучного образу, що формується у громадській чи індивідуальній свідомості засобами масової комунікації та психологічного впливу. Імідж створюється піаром, пропагандою, рекламою з метою формування в масовій свідомості певного ставлення до об'єкта і може поєднувати як його реальні властивості, так і неіснуючі, ті що приписуються.

Проблема створення сценічного образу хвилювала багатьох виконавців-вокалістів. Сутність цього процесу полягає в активній мисленнєвій діяльності вокаліста, глибокому проникненні виконавця у сценічний образ та реалізації його засобами вокальної техніки, міміки, жестів тощо. Пошуки органіки, точних внутрішніх мотивів учинків потребують застосування методик, яка апелює до виконавця-вокаліста як до актора і передбачає активне включення акторського «Я». При цьому вокаліст має враховувати наукові положення, сформульовані психологом С. Рубінштейном: «У поясненні будь-яких психологічних явищ особистість виступає як воєдино пов'язана сукупність внутрішніх умов, які вбирають у себе всі зовнішні впливи» [2, с. 228].

З одного боку, нас не може зацікавити виконавець, який позбавлений глибоких думок і не замислюється над дійсністю, а тільки технічно виконує свою вокальну програму; з іншого – ми не хочемо

втрачати різноманіття авторських думок і почуттів, детермінуючи їх однією ідеєю. «Захоплення виконавця собою, своїми особистими думками, своєю індивідуальністю у відриві від задуму автора призводить до збідніння виступу, до невірної перекошу у сценічному образі» [4, с. 12].

При цьому вокальна підготовка співака та його духовне багатство мають вирішальне значення. Створення яскравого образу, на нашу думку, пов'язане з надзвичайною достовірністю виконання (дотримання авторського задуму в інтерпретації твору, тембр голосу, особливості співацького дихання, характер звуковедення тощо), увагою виконавця до власного внутрішнього стану, використанням засобів невербальної комунікації (зовнішній вигляд співака – сценічний костюм, зачіска, аксесуари; рух по сцені – специфічна хода і постава, міміка, жести, уклін тощо). Отже, на відміну від побутового, ділового та педагогічного артистизму, який проявляється у сфері художньо-творчої діяльності, становить його атрибутивну, сутнісну властивість, являючи собою одну з основоположних ознак та умов прояву. Саме у такому тлумаченні виникло поняття «артистизм» (від фр. *artistique* – художній), яке розуміється як високий рівень майстерності у діяльності художньо-естетичного спрямування.

Для нас важливо, що в результаті спеціального аналізу праць із питань артистизму у вокально-педагогічній літературі, виконаного М. Кузнецовим, було встановлено таке: на відміну від інструменталістів у численній кількості мемуарів і записок оперних артистів питанням виконавського артистизму, вивченню теоретичних праць та досвіду знаних майстрів оперної сцени, музично-акторської гри К. Станіславського, В. Немировича-Данченка, Ф. Шаляпіна суттєва увага не приділяється, що свідчить про недооцінку у вокальній педагогіці значущості цілеспрямованого виховання артистизму майбутніх виконавців-вокалістів [1, с. 153].

Ю. Цагареллі визначає артистизм музиканта як здатність впливати на слухачів засобами талановитого вираження внутрішнього змісту художнього образу на засадах сценічного перевтілення. Виконавський артистизм розуміється автором як спроможність музиканта діяти за логікою змісту музичного образу, змінювати стан емоційної напруги, відтворювати динаміку змін емоційних переживань засобами музично-виконавської виразності [4, с. 29].

З погляду науковця, у досягненні виконавського артистизму важливими є синтез техніки та високої духовної культури, знаходження художнього, ідейного смислу мистецьких феноменів та їх утілення на основі виконавської майстерності, завдяки чому цей процес стає, за виразом Б. Асаф'єва, мистецтвом «інтонованого смислу».

У музично-психологічних дослідженнях Б. Теплова, Г. Костюка значна увага приділяється

ролі внутрішньої природи: темпераменту, імпульсивності, урегульованості психічних процесів, розвиненим здатностям до внутрішньопсихологічного й зовнішньовізуального перевтілення, які суттєво впливають на якість прояву артистизму. Увага науковців акцентується на тому, що саме завдяки цим здібностям у музиканта виникає можливість відтворювати змістовно-образну сутність художнього феномену, динаміку розвитку художнього змісту, досягати єдності свідомого застосування комплексу засобів, навичок і вмій виразного виконання та підключеної до цього процесу інтуїції, на основі чого відбувається творчо-артистична діяльність. Їх досягнення пов'язується з органічним поєднанням внутрішніх переживань та способів їх зовнішнього відтворення, взаємним доповненням інтуїтивно імпровізаційного та споглядально-рефлекторного, раціонального й емоційного компонентів сценічної, виконавчо-творчої діяльності, стаючи основою багатомірного творчого самовираження й художньо-творчого спілкування у виконавському процесі.

Отже, формування артистизму є складним, багатовекторним процесом, основою якого є вдосконалення у виконавця-вокаліста здатності до осягнення задуму автора твору, «проникнення» в його почуття, роздуми й переживання, розгадування смислів, закладених у творах, спроможність до їх особистісної художньої інтерпретації, вживання в образ «героя» та його втілення досконалими виконавсько-технічними прийомами й засобами виконавської виразності. Не менш важливо виховувати у вокаліста і здатність вслухуватися у свій внутрішній світ переживань, самостійно шукати індивідуалізовані засоби втілення знайденого і відтвореного в уяві художнього образу відповідним комплексом виконавських прийомів та способів вокального інтонування.

Отже, єдність музично-інтелектуальної та технологічно-співацької підготовки, усвідомленого художнього задуму як основи для застосування досконалих вокально-технічних прийомів становлять важливу умову розвитку виконавського артистизму співака.

Наступна особливість прояву артистизму у вокально-виконавській діяльності пов'язана з тим, що у процесі сценічного виступу співак на відміну від музиканта-інструменталіста вступає у безпосередній візуальний контакт зі слухачами. Завдяки цьому співак справляє художнє враження на публіку не тільки вокально-інтонаційним боком виконавства, а й зовнішніми засобами, починаючи з костюму, виходу на сцену, співочо-сценічної постави, і завершуючи характером жестикуляції, міміки, поглядів. Отже, співак має досконало володіти і внутрішнім музично-виражальним артистизмом, і артистизмом зовнішньотеатралізованого типу, досягати цілісності художнього враження за

рахунок природного злиття вокально-інтонаційного вираження динаміки розгортання художньо-образного змісту твору та майстерності його сценічно-драматичного втілення. Досягнення такої єдності, на думку І.І. Силантьєвої, забезпечується за рахунок уміння швидко змінювати «персональний стан» і психологічне самопочуття, настроюватися на той чи інший емоційний модус, що потребує здатності до «привласнення» характеру, почуттів, переживань героя твору і діяння в руслі й логіці певного образу [3, с. 33].

Отже, важливою умовою розвитку артистизму виконавця-вокаліста вважаємо засвоєння ним у процесі вживання в динаміку художньо-образного розвитку твору елементів театральної та хореографічної виразності, адаптованих до специфічних форм вокального виконавства. Не менш важливим вважаємо також стимуляцію артистизму співаків на засадах формування у них ставлення до вокального виконавства як до способу художньо-творчої комунікації. Засобами його вироблення стають ставлення до вживання в образну сферу твору як до процесу внутрішнього діалогу з його автором, створення ситуацій творчого спілкування між усіма учасниками виконавського процесу – викладачем, виконавцем-вокалістом, концертмейстером, сумісні зусилля яких уможливають утілення художнього образу на певному рівні артистизму, нарешті, творчий полілог має встановитися між виконавцем і слухачами, які реагують (як на рівні підсвідомості, так і у формі аналітично усвідомленої критики) як на емоційність інтонування, досконалість, красу й виразність звучання, так і на зовнішні прояви створюваного образу.

На сцені виконавець-вокаліст повинен не імітувати почуття, а «жити» ними. Оскільки «жити» можна тільки своїми (а не чужими) відчуттями й почуттями, то виходить, що без затрат своїх людських почуттів і думок неможливо створити реалістичний образ. Чим більше ми думаємо про те,

що ж визначає акторський талант вокаліста, тим більше переконуємося в тому, що вирішальне значення у творчому перевтіленні мають фантазія і творча уява. Уяву визначають як здатність людини відтворювати в пам'яті образи минулого (пережитого) досвіду й перетворювати їх на нові образи. У кожний момент свого сценічного виступу виконавець бачить те, що відбувається на сцені (зовнішній зір), і те, що відбувається «усередині нього» (внутрішній зір). Внутрішнє бачення створює середині нас відповідний настрій. Воно впливає на душу й викликає відповідні переживання. Таким є зв'язок між внутрішнім баченням і виникненням почуттів у людини [2, с. 230].

Висновки. Підводячи підсумки, слід зазначити, що вокально-виконавський артистизм – вищий рівень мистецької зрілості співака, який проявляється в єдності сформованих музично-інтелектуальних, вокально-технологічних і творчохомунікативних властивостей, здатності до художньо-цільової, емоційно-вольової саморегуляції, що в сукупності забезпечує впливовість вокаліста на слухачів у донесенні до них художньо-образного смислу виконуваного твору, що у підсумку зумовлює потужний вплив на формування сценічного іміджу виконавця-вокаліста.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Булатова О.С. Педагогический артистизм : учебное пособие. Москва : Академия, 2001. 200 с.
2. Комаров В.А. Интерпретация феномена артистизма. *Актуальные проблемы истории, теории и методики современного музыкального искусства и художественного образования*. 2009. Вып. 6. С. 228–231.
3. Силантьева И.И. Проблема перевоплощения в вокально-сценическом искусстве : автореф. дис. ... д-ра искусствозн. : 17.00.00. Москва, 2008. 42 с.
4. Цагарелли Ю.А. Психология музыкально-исполнительской деятельности : автореф. дис. ... д-ра психол. наук. Ленинград : ЛГУ, 1989. 42 с.
5. Шепель В. Имиджология: секреты личного обаяния. Москва : Феникс, 2005. 480 с.